

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi osakeyhtiölain 5 luvun 19 §:n ja 8 luvun 9 §:n, osuuskuntalain sekä vakuutusyhtiölain 5 luvun 15 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi osakeyhtiölakia, osuuskuntalakia ja vakuutusyhtiölakia. Voimassa olevan osakeyhtiölain mukaan emoyhtiön on aina laadittava konsernitilinpäätös, jos se jakaa varoja osakkeenomistajilleen tai on julkinen yhtiö. Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus koskee monitasoisen konsernin kaikkien tasojen emoyhtiöitä niiden jakaessa varoja. Voimassa oleva kansallinen säännös on tiukempi kuin vastaavat säännökset Euroopan yhteisön konsernitilinpäätösdirektiivissä tai kansalliset säännökset useimmissa muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Tästä seuraa, että monitasoiseen konserniin kuuluvien suomalaisten alakonsernien emoyhtiöiden konsernitilinpäätösten laatimisesta ja tilintarkastuksesta aiheutuu konserneille lisäkustannuksia.

Osakeyhtiölakia muutettaisiin siten, että

alemman tason konsernin emoyhtiön ei tarvitse laatia konsernitilinpäätöstä varojenjakoa varten, jos tällaisen emoyhtiön on kirjanpitolain poikkeussäännöksen perusteella vapautettu velvollisuudesta laatia konsernitilinpäätös.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan osuuskunnan varojenjaon sääntelyn muuttamista voimassa olevaa osakeyhtiölakia ja ehdotettua osakeyhtiölain muutosta vastaavasti. Pörssi-yhtiön kokouskutsuaikaa koskevia osakeyhtiölain ja vakuutusyhtiölain säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi osakkaan oikeudet –direktiivin täytäntöön panemiseksi.

Muutosten ehdotetaan tulevan voimaan 31 päivänä joulukuuta 2009, jotta alakonsernien emoyhtiöiden ei tarvitsisi laatia tarpeettomana pidettyjä konsernitilinpäätöksiä meilläään olevalta tilikaudelta.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 NYKYTILA.....	4
1.1 Yleistä.....	4
1.2 Lainsäädäntö.....	4
1.2.1 Varojen jakamisen edellytykset osakeyhtiösäädännössä.....	4
1.2.2 Varojen jakamisen edellytykset osuuskuntalainsäädännössä.....	5
1.2.3 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus.....	5
1.2.3.1 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus kirjanpitolain mukaan.....	5
1.2.3.2 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus osakeyhtiölain mukaan.....	6
1.2.3.3 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus osuuskuntalain mukaan.....	6
1.2.3.4 Konsernitilinpäätösvaatimukset luvanvaraisia elinkeinoja koskevassa lainsäädännössä.....	7
1.3 Kansainvälinen kehitys.....	7
2 NYKYTILAN ARVIOINTI.....	8
2.1 EU-lainsäädäntö ja konsernirakenteiden käyttämisen mahdollisuuksien lisääntyminen..	8
2.2 Konsernirakenteet käytännössä.....	8
2.3 Konsernitilinpäätöksen laatimisen tarkoitus ja merkitys maksukyvyyn arvioinnissa.....	11
2.4 Muutostarve.....	12
2.4.1 Osakeyhtiön varojenjakoja koskevat säännökset.....	12
2.4.2 Osuuskunnan varojenjakoja koskevat säännökset.....	12
2.4.3 Osakkaan oikeudet –direktiivin täytäntöönpano.....	12
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	12
3.1 Tavoitteet.....	12
3.2 Ehdotukset.....	13
3.2.1 Osakeyhtiön varojenjakoja koskevat säännökset.....	13
3.2.2 Osuuskunnan varojenjakoja koskevat säännökset.....	13
3.2.3 Osakkaan oikeudet –direktiivin täytäntöönpano.....	13
3.2.4 Jatkovalmistelua edellyttävät seikat.....	13
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	13
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	13
Yritysvaikutukset.....	13
Vaikutukset osakkaiden, jäsenten, sijoittajien ja velkojien asemaan.....	14
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	15
5 ASIAN VALMISTELU.....	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	16
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	16
1.1 Osakeyhtiölaki.....	16
5 luku Yhtiökokous.....	16
8 luku Oma pääoma, tilinpäätös, toimintakertomus ja konserni.....	16
1.2 Osuuskuntalaki.....	17
6 luku Tilinpäätös ja konsernitilinpäätös.....	17
8 luku Varojen käyttäminen, vararahasto, ylikurssirahasto ja arvonkorotusrahasto.....	17

10 luku Osuusmaksun palauttaminen ja alentaminen sekä osuuksien vähentäminen.....	17
1.3 Vakuutusyhtiölaki	17
5 luku Hallinto ja tilinpäätös	17
1.4 Voimaantulo.....	18
LAKIEHDOTUKSET	19
1. Laki osakeyhtiölain 5 luvun 19 §:n ja 8 luvun 9 §:n muuttamisesta	19
2. Laki osuuskuntalain muuttamisesta.....	20
3. Laki vakuutusyhtiölain 5 luvun 15 §:n muuttamisesta.....	21
LIITE	22
RINNAKKAISTEKSTIT	22
1. Laki osakeyhtiölain 5 luvun 19 §:n ja 8 luvun 9 §:n muuttamisesta	22
2. Laki osuuskuntalain muuttamisesta.....	24
3. Laki vakuutusyhtiölain 5 luvun 15 §:n muuttamisesta.....	26

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Yleistä

Osakeyhtiön varojen jakamisen edellytyksistä säädetään osakeyhtiölaissa (624/2006, jäljempänä myös OYL). Julkisten osakeyhtiöiden osalta sääntely perustuu osittain EULainsäädäntöön. Varojenjaon sääntely uudistettiin vuonna 2006 voimaan tullessa OYL:ssa. Tämän jälkeen sääntelyn kehittämistarvetta on arvioitu oikeusministeriössä virkatyönä laaditussa muistiossa (Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2009:13: Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus sekä maksukyky- ja tasetesti osakeyhtiön varojenjaossa, jäljempänä oikeusministeriön muistio).

Osuuskunnan ylijäämän jakamisesta, osuuskunnan palauttamisesta ja alentamisesta sekä osuuksien vähentämisestä säädetään osuuskuntalaissa (1488/2001, jäljempänä myös OKL). Käytännössä on ilmennyt, että osuuskunnan varojenjaon edellytyksiä on tarpeen kehittää jakokelpoisten varojen määrittelyn suhteen osakeyhtiöitä koskevan sääntelyn suuntaisesti.

Osakkeenomistajien eräiden oikeuksien käyttämisestä julkisesti noteeratuissa yhtiöissä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2007/36/EY, jäljempänä osakkaan oikeudet –direktiivi) pantiin täytäntöön 3 päivänä elokuuta 2009 voimaan tulleilla laeilla osakeyhtiölain, arvopaperimarkkinalain ja vakuutusyhtiölain muuttamisesta.

1.2 Lainsäädäntö

1.2.1 Varojen jakamisen edellytykset osakeyhtiösäädännössä

EU:n neuvoston toisen direktiivin 77/91/ETY, annettu 13 päivänä joulukuuta 1976, niiden takeiden yhteensovittamisesta

samanveroisiksi, joita jäsenvaltioissa vaaditaan perustamissopimuksen 58 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä niiden jäsenten sekä ulkopuolisten etujen suojaamiseksi osakeyhtiöitä perustettaessa sekä niiden pääomaa säilytettäessä ja muutettaessa (jäljempänä pääomadirektiivi) 15 artiklan 1 kohdan a) ja c) alakohdissa säädetään julkisen osakeyhtiön varojen jakamisen edellytyksistä. Alakohdan a) mukaan muissa kuin merkityn pääoman alentamista koskevissa tapauksissa yhtiö ei saa jakaa varojaan osakkeenomistajille, jos yhtiön tilinpäätöksestä ilmenevä nettovarallisuus viimeksi päättyneen tilikauden tilinpäätöspäivänä on tai jakamisen johdosta olisi pienempi kuin merkityn pääoman ja sellaisten rahastojen yhteismäärä, jota ei lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan saa jakaa. Alakohdan c) mukaan osakkeen omistajille jaettava määrä ei saa myöskään olla suurempi kuin viimeksi päättyneen tilikauden voitto lisätynä siirtyvillä voitoilla ja varoilla rahastoista, joita saadaan käyttää tähän tarkoitukseen, sekä vähennettynä tappioilla ja varoilla, jotka on lain tai yhtiöjärjestyksen määräyksen perusteella siirretty rahastoihin. Sääntelyä kutsutaan yleisesti tasetestiksi.

Suomessa yksityisten ja julkisten osakeyhtiöiden varojenjaon lähtökohtana on OYL:n 13 luvun 1 §, jossa määritellään tyhjentävästi sallitut varojenjakotavat. OYL:n 13 luvun 2 ja 5 §:n mukaan varojenjaon edellytyksenä on, että yhtiön voidaan olettaa olevan maksukykyinen varojenjaon jälkeenkin (niin sanottu maksukykytesti). Vaatimukset koskevat kaikkia osakeyhtiöitä.

Voimassa olevan OYL:n mukaan varojen jakaminen perustuu viimeksi vahvistettuun tilinpäätökseen. Jos yhtiössä on lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan velvollisuus valita tilintarkastaja, tilinpäätöksen on oltava myös tilintarkastettu (13 luvun 3 §). Konsernin emoyhtiön tasetestin mukaiset jakokelpoiset varat määräytyvät siten voimassa olevan lain

mukaan pelkästään yhtiön oman erillistilin päätöksen osoittaman vapaan oman pääoman perusteella. Siten konsernitilinpäätöksestä ilmenevää vapaata omaa pääomaa ei tarvitse ottaa huomioon. Tästä huolimatta voimassa olevassa OYL:ssa edellytetään konsernitilinpäätöksen laatimista varoja jaettaessa. OYL:n esitöiden mukaan konsernitilinpäätöksen osoittamalla taloudellisella asemalla saattaa olla merkitystä sekä jakopäätöstä tehtäessä että arvioitaessa päätöksen lainmukaisuutta, erityisesti maksukykyä, myöhemmin (hallituksen esitys 109/2005 vp, s. 97). Konsernitilinpäätösvaatimuksella saattaa olla merkitystä myös varovaisuuden periaatteen näkökulmasta, etteivät konsernin emoyhtiön jakokelpoiseksi esittämät varat muodostu vain konserniyritysten sisäisistä liiketoimista. Toisaalta sisäisten liiketoimien ja rahoituserien selvittämiseksi sekä omaisuuserien arvostuksen täsmäyttämiseksi emoyhtiön ja tytäryhtiöiden erillistilinpäätösten tarkastelu on välttämätöntä.

Maksukykytestiä sekä laitonta varojenjakoa ja sen seurauksia koskevien OYL:n 13 luvun 2 ja 4 §:n ja 22 luvun 1 ja 2 §:n säännösten sisältö on esitetty yksityiskohtaisesti oikeusministeriön muistiossa (s. 11—13, 61 ja 62). Myös yhtiöoikeuden suhdetta maksukyvyttömyys-, rikos- ja vero-oikeuteen on tarkasteltu oikeusministeriön muistiossa (s. 7—9 ja 13—16).

1.2.2 Varojen jakamisen edellytykset osuuskuntalainsäädännössä

Suomessa osuuskunnan varojenjaon lähtökohtina ovat OKL:n 8 luvun 1 §, jossa määritellään tyhjentävästi sallitut varojenjakotavat, sekä saman luvun 2 §, jonka mukaan ylijäämän jakamismahdollisuudesta on määrättävä osuuskunnan säännöissä. OKL:n 8 luvun 3—5 §:ssä säädetään ylijäämän jaon edellytyksistä. OKL:n 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan ylijäämän jako ei saa ylittää viimeksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistetun taseen mukaisen ylijäämän, 6 luvun 2 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitetun käyvän arvon rahaston ja muiden 6 luvun 2 §:n 3 momentissa tarkoitettujen ylijäämää vastaavien erien yhteismäärää, josta on vähennetty 2 momentis-

sa mainitut erät. OKL:n 8 luvun 4 §:ssä säädetään jakokelpoista ylijäämää koskevista lisärajoituksista. Yksittäisessä osuuskunnassa ylijäämän jako perustuu siis muodollisesti viimeksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistettuun tilinpäätökseen. OKL:n 8 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan emo-osuuskunnassa jakokelpoisena ylijäämänä pidetään taseen ja konsernitaseen perusteella lasketuista määristä pienempää.

Osuuskunnan varojen jakamista on myös OKL:n 10 luvun tarkoittama osuusmaksun palauttaminen ja alentaminen sekä osuuksien vähentäminen. OKL:n 10 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan kun jäsenyys osuuskunnassa on päätynyt, entisellä jäsenellä on oikeus saada osuusmaksunsa takaisin siten kuin tässä pykälässä ja 2—6 §:ssä säädetään. Sama oikeus on sillä, jolle jäsenen oikeus on siirtynyt. OKL:n 10 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan palautukseen käytettävissä oleva oma pääoma ja osuusmaksusta palautettava määrä lasketaan siltä tilikaudelta laadittavan tilinpäätöksen perusteella, jonka aikana jäsenyys päättyi. Palautettava määrä on suoritettava vuoden kuluttua tilikauden päättymisestä. Palautus katsotaan suoritetuksi, kun palautettava määrä on nostettavissa osuuskunnassa, jollei säännöissä määrätä toisin tai toisin sovi. Jos jäsenyys päättyy kuoleman vuoksi, palautettava määrä on suoritettava vuoden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana osuuskunta sai kuolemasta tiedon.

Osuuskuntien osalta oikeustila vastaa maksukykytestin osalta aiemman OYL:n aikaista oikeustilaa, koska vuoden 2001 OKL:n tavoitteena oli muuttaa osuuskunnan varojenjaon sääntely tuolloin voimassa ollutta osakeyhtiölakia vastaavaksi.

1.2.3 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus

1.2.3.1 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus kirjanpitolain mukaan

Osakeyhtiöitä koskeva konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus perustuu konsernitilinpäätöksen laatimista koskevaan seitsemänten neuvoston direktiiviin 83/349/ETY, annettu 13 päivänä kesäkuuta 1983, perusta-

missopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohdan nojalla, konsolidoiduista tilinpäätöksistä, sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston direktiivillä 90/604/ETY ja neuvoston direktiivillä 90/605/ETY (jäljempänä konsernitilinpäätösdirektiivi) ja kirjanpitolakiin (1336/1997, jäljempänä KPL). KPL 6 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan emoyrityksenä olevan osakeyhtiön tai osuuskunnan on laadittava ja sisällytettävä tilinpäätöksensä konsernitilinpäätös, jos sekä päättyneellä tilikaudella että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on emoyrityksen ja sen tytäryritysten osalta yhteenlaskettuna ylittynyt vähintään kaksi seuraavista KPL:n 3 luvun 9 §:n 2 momentissa säädettyistä rajoista: 1) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on enintään 7 300 000 euroa, 2) taseen loppusumma on enintään 3 650 000 euroa, 3) tai konsernin palveluksessa on keskimäärin 50 henkilöä. Säännöksen tarkoitus on rajata pienten konsernien emoyhtiöt ja emo-osuuskunnat konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden ulkopuolelle. Alakonsernin emoyrityksen ei kuitenkaan tarvitse laatia konsernitilinpäätöstä, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät: 1) Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön alaisella yrityksellä on alakonsernin emoyrityksessä vähintään yhdeksän kymmenesosan omistusosuus; 2) emoyrityksen muut omistajat ovat antaneet suostumuksensa laatimatta jättämiseen; sekä 3) emoyrityksen ja sen tytäryritysten tilinpäätökset yhdistellään Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön alaisen yrityksen konsernitilinpäätökseen, joka ilmoitetaan rekisteröitäväksi 3 luvun 9 §:ssä säädettyllä tavalla (6 luvun 1 §:n 4 momentti). Jos konsernitilinpäätös on jätetty laatimatta tämän poikkeuksen perusteella, yläkonsernin emoyrityksen on annettava kirjanpitoasetuksen (1339/1997) 2 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot.

KPL:n mukaan emoyhtiön on kuitenkin aina laadittava konsernitilinpäätös, jos konserniyrityksen osakkeet tai osuudet ovat arvopaperimarkkinalaissa tarkoitettuna julkisen kaupankäynnin tai sitä vastaavan kaupankäynnin kohteena Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön alaisessa arvopaperipörssissä (KPL 6 luvun 1 §:n 5 momentti).

1.2.3.2 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus osakeyhtiölain mukaan

OYL:n mukaan emoyhtiön on aina laadittava konsernitilinpäätös, jos se jakaa varoja osakkeenomistajilleen tai on julkinen yhtiö (8 luvun 9 §:n 2 momentti). OYL:n mukainen konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus on laajempi kuin konsernitilinpäätösdirektiivin ja KPL:n mukainen velvollisuus. Vaikka KPL:n mukaan konsernitilinpäätös saataisiin jättää laatimatta, se on OYL:n mukaan aina laadittava, jos emoyhtiö on julkinen osakeyhtiö tai sellainen yksityinen osakeyhtiö, joka jakaa varoja osakkeenomistajille. OYL:n perusteella konsernitilinpäätös tulee laatia riippumatta konsernin koosta tai siitä, että alakonsernin emoyritys ei olisi KPL:n mukaan velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöstä. Kirjanpitolautakunta on sallinut poiketa tästä vain, jos konsernitilinpäätökseen ei tule KPL:n 6 luvun 3 §:n perusteella yhdisteltäväksi yhtään tytäryritystä. Konsernitilinpäätöksen laatimisessa noudatetaan KPL:n ja -asetuksen säännöksiä ja kirjanpitolautakunnan antamaa yleisohjetta myös silloin, kun laatimisvelvollisuus määräytyy edellä esitettyjen OYL:n säännösten perusteella (kirjanpitolautakunta 2006, s. 9—11).

Oikeusministeriön muistiossa on käsitelty tarkemmin erilaisissa ja erikokoisissa konserneissa syntyviä osingonjakotilanteita (oikeusministeriön muistio, s. 19—21).

1.2.3.3 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus osuuskuntalain mukaan

OKL:n 8 luvun 5 §:n ja 10 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan emo-osuuskunnan ylijäämän jakamiseen tai osuusmaksujen palautukseen käytettävissä olevan oman pääoman määrä on taseen ja konsernitaseen mukaan lasketuista määristä pienempi. Osuuskunnan varoja jaettaessa on siten aina laadittava konsernitilinpäätös, vaikka jaon perusteena voi olla emo-osuuskunnan erillistase, jos sen osoittama oma pääoma on pienempi kuin konsernitaseen osoittama oma pääoma. Osuuskuntia koskeva sääntely poikkeaa osakeyhtiölaista myös siten, että osuuskunnassa varojenjakoa perustuu aina viimeksi päättyneeltä tilikaudelta laadittava tilinpäätös.

1.2.3.4 Konsernitilinpäätösvaatimukset luvanvaraisia elinkeinoja koskevassa lainsäädännössä

Toimiluvanvaraista rahoitustoimintaa koskevassa lainsäädännössä on lisäksi erityissäännöksiä velvollisuudesta laatia konsernitilinpäätös (esimerkiksi vakuutusyhtiölain (521/2008) 8 luvun 20 §:n 3 momentti ja luottolaitostoiminnasta annetun lain (121/2007) 146 §:n 1 momentti).

1.3 Kansainvälinen kehitys

EU- ja kansallisen lainsäädännön pääpiirteet on selvitetty varojenjaon ja konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden osalta kohdassa 1.1. Pääomadirektiivissä säädetään julkisten yhtiöiden osalta sidotun oman pääoman kattamiseen perustuvasta tasetestistä. Konsernitilinpäätösdirektiivissä säädetään sekä kaikkien osakeyhtiö- ja rajavastuuyhtiömuotoisten emoyhtiöiden yleisestä velvollisuudesta laatia konsernitilinpäätös että sitä koskevista poikkeuksista.

Oikeusministeriön muistiossa on käsitelty yksityiskohtaisesti Ruotsissa, Tanskassa, Isossa-Britanniassa, Saksassa, Ranskassa, Alankomaissa, Puolassa, Baltian maissa sekä Norjassa voimassa olevaa sekä eräissä näissä valtioissa suunnitteilla olevaa osakeyhtiöoikeudellista sääntelyä (Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2009:13, s. 19—21).

Vertailuvaltiot voidaan ryhmitellä sen mukaan, onko varojenjako ja konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus säännelty vain direktiivien nojalla vai täydentävätkö kansalliset oikeussuojakeinot direktiiveihin perustuvaa lainsäädäntöä. Vertailuvaltiot voidaan jakaa valtioihin, jotka vaativat alakonsernin emoyhtiön konsernitilinpäätöksen laatimista varojenjaon yhteydessä sekä valtioihin, jotka vapauttavat alakonsernin emoyhtiöt konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta konsernitilinpäätösdirektiivin 6 ja/tai 7 artiklan perusteella.

Alakonsernin emoyhtiön virallista tai epävirallista konsernitilinpäätöstä vaaditaan varojenjaon yhteydessä *nimenomaisesti* Suomessa ja varovaisuussäännön perusteella *käytännössä* myös Ruotsissa ja Tanskassa, joissa

on voimassa olevien yhtiölakien mukaan laadittava ainakin laissa sääntelemätön konsernilaskelma, jota ei tilintarkasteta. Tanskan osakeyhtiölakiuudistuksen yhteydessä ehdotetaan hallituksen lausunnosta luopumista erityisen varojenjaon osalta.

Konsernitilinpäätösdirektiivin 6 artiklan nojalla pienet konsernit on vapautettu konsernitilinpäätöksen laatimisesta Tanskassa, Virossa, Latviassa ja Puolassa. Konsernitilinpäätösdirektiivin 7 artiklan perusteella (eli ylemmän tason Euroopan talousalueella rekisteröity tai kotipaikkaansa pitävä ylemmän tason yritys omistaa vähintään 90 prosenttia alakonsernin emoyhtiöstä) alakonsernin emoyhtiön ei tarvitse laatia konsernitilinpäätöstä Saksassa, Ranskassa, Norjassa, Baltian maissa eikä Puolassa. Sama säännös on voimassa Isossa-Britanniassa ja Tanskassa, mutta näissä valtioissa ylemmän tason emoyhtiöltä vaadittavaa omistusosuutta on lisäksi alennettu 50 prosenttiin. Isossa-Britanniassa ja Tanskassa edellytetään, että vähintään 5 prosentin vähemmistöosuuden alakonsernin emoyhtiöstä omistavat tahot eivät vaadi konsernitilinpäätöksen laatimista viimeistään kuusi kuukautta ennen tilikauden päättymistä. Edellä mainitut vapautukset eivät kuitenkaan koske sellaisia alakonsernin emoyhtiöitä, joiden arvopaperi on julkisen kaupankäynnin kohteena Euroopan talousalueella arvopaperipörssissä tai muilla säännellyillä markkinoilla.

OYL:n erityissäännös konsernitilinpäätöksen laatimisesta aina, kun emoyhtiö jakaa varoja, on lähellä voimassa olevaa Ruotsin ja Tanskan sääntelyä. Käytännössä säännös on kansallinen tiukennus konsernitilinpäätösdirektiivin 6, 7 ja 8 artikloiden sallimiin poikkeuksiin nähden. Vaatimus poikkeaa useimpien muiden selvityksen kohteena olleiden EU-valtioiden kansallisesta yhtiö- ja kirjanpito-oikeudellisesta sääntelystä, jossa ei ole vastaavaa vaatimusta lainkaan tai vaatimus ei ole yhtä ehdoton. Tästä puolestaan aiheutuu suomalaisille alakonsernien emoyhtiöille ja pienten konsernien emoyhtiöille kustannuksia, joita muiden valtioiden lainsäädännön alaisuuteen kuuluvien konsernien emoyhtiöiden ei tarvitse kantaa. Lisäkustannusten määrä riippuu muun muassa yrityksen konserni- ja toiminnallisesta rakenteesta, rakenteen

muutosten yleisyydestä ja sovellettavista tilinpäätösstandardeista.

Jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen vertailukelpoisuuteen voivat kuitenkin vaikuttaa muut kansalliset seikat, kuten se, onko varojenjaon edellytyksenä myös maksukyvyyn varmentaminen sekä yhtiöoikeuden suhde maksukyvyttömyysoikeuteen, laskutus- ja rahoituskäytännöt sekä ulosoton tehokkuus. Maksukykytestiä koskeva jäsenvaltioiden lainsäädäntö ja käytäntö on esitetty oikeusministeriön muistiossa (s. 24—36 ja 40—45).

2 Nykytilan arviointi

2.1 EU-lainsäädäntö ja konsernirakenteiden käyttämisen mahdollisuuksien lisääminen

Suomalaisten yhtiöiden toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi taloudellisesti ja oikeudellisesti 2000-luvulla. Muutoksilla on pitkälle meneviä vaikutuksia yritystoimintaan. Ensinnäkin yritysten välinen kaupankäynti on kansainvälistynyt ja pääomamarkkinat vapautuneet (hallituksen esitys 109/2005 vp, s. 15—16). Toiseksi EU:n alueella yritysten siirtyminen valtiosta toiseen sekä konsernirakenteiden luominen ovat helpottuneet EU:n toimielinten rajat ylittäviä yritysjärjestelyitä koskevan yhtiö- ja vero-oikeudellisen lainsäädännön ja EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön vuoksi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/56/EY, annettu 26 päivänä lokakuuta 2005, pääomayhtiöiden rajat ylittävistä sulautumisista; Neuvoston direktiivi 2005/19/EY, annettu 17 päivänä helmikuuta 2005, eri jäsenvaltioissa olevia yhtiöitä koskeviin sulautumisiin, diffuusioihin, varojensiirtoihin ja osakkeidenvaihtoihin sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä annetun direktiivin 90/434/ETY muuttamisesta; C—411/03 SEVIC Systems AG; C—210/06 Cartesio Oktató és Szolgáltatató bt). Suomessa sulautumisdirektiivin ja C—411/03 SEVIC Systems AG -päätöksen edellyttämät yhtiölainsäädännön muutokset (1415/2007) on saatettu OYL:ssa voimaan 31 päivänä joulukuuta 2007. Suomi on saattanut vero-oikeudellisen yritysjärjestelydirektiivin voi-

maan elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52—52 h §:ssä. Sääntely tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 (1733/1995). Veroneutraali sääntely koskee sekä kotimaisia että valtiolliset rajat ylittäviä yritysjärjestelyitä (hallituksen esitys 103/2007 vp, s. 7—9).

Kansainvälistymiskehitys vaikuttaa tämän esityksen taustalla siten, että yhtiölainsäädännössä on pyrittävä ehkäisemään lainsäädännöllisiä kannustimia siirtää yhtiöitä ulkomaille.

2.2 Konsernirakenteet käytännössä

Konsernirakenteiden käyttämisen ja muuttamisen yleisyyttä on selvitetty Patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisterin, Verohallituksen ja Konserniverokeskuksen sekä Tilastokeskuksen tietojen sekä oikeusministeriön muistiosta järjestettyyn lausuntokierrokseen liittyneellä kyselyllä. Valmistelussa on pyritty tarkastelemaan yhtäältä sekä suomalaisia emoyhtiöitä, joilla on alemman tason ulkomaisia konserniyrityksiä, että ulkomaisia emoyhtiöitä, joilla on alemman tason suomalaisia konserniyrityksiä. Lisäksi valmistelussa on yritetty saada tietoa täysin suomalaisista konserneista ja alakonserneista.

Kaupparekisterissä oli 31.3.2009 noin 199 000 yksityistä ja noin 200 julkista osakeyhtiötä. Tilastokeskuksesta saadun arvion mukaan Suomessa on noin 125 000 tilastoitua toimivaa osakeyhtiötä (tilanne 6.5.2009). Näistä yhtiöistä noin 110 000 on ollut liikevaihtoa koskevien tietojen perusteella aktiivisesti toiminnassa yli kuusi kuukautta. Yhtiöitä on luokiteltu niiden ilmoittamien henkilöstömäärien ja liikevaihdon perusteella. Henkilöstömäärien mukaan pienistä yrityksistä noin 106 000 yrityksessä on alle 10 työntekijää (nano- ja mikroyritykset), noin 13 000 yritystä työllistää 10—49 henkilöä (keskikokoiset yritykset) ja noin 3 000 yritystä työllistää vähintään 50 henkilöä (suuryritykset). Liikevaihdon mukaan noin 55 000 yrityksen liikevaihto jää alle 200 000 euron (nanoyritykset), noin 33 600 yrityksen liikevaihto on 200 000—999 999 euroa (mikroyritykset), noin 15 000 yrityksen liikevaihto on 1 000 000—7 299 999 euroa (keskikokoiset yritykset), ja

noin 5 000 yrityksen liikevaihto on vähintään 7 300 000 euroa (suuryritykset).

Kaupparekisterissä oli 31.3.2009 noin 3 850 osuuskuntaa ja 270 osuuspankkia, yhteensä noin 4 100 osuuskunta-muotoista yritystä. Tilastokeskuksesta saadun arvion (tilanne 8.6.2009) mukaan Suomessa on vajaat 2 200 osuuskuntaa. Näistä osuuskunnista noin vajaat 1 700 on ollut liikevaihtoa koskevien tietojen perusteella toiminnassa yli kuusi kuukautta. Osuuskuntia on luokiteltu niiden ilmoittamien henkilöstömäärien ja liikevaihdon perusteella. Henkilöstömäärien mukaan pienistä osuuskunnista noin 1 900 osuuskunnassa on alle 10 työntekijää (nano- ja mikro-osuuskunnat), noin 220 osuuskuntaa työllistää 10–49 henkilöä (keskikokoiset osuuskunnat) ja vajaat 70 osuuskuntaa työllistää vähintään 50 henkilöä (suuret osuuskunnat). Liikevaihdon mukaan noin 1 400 osuuskunnan liikevaihto jää alle 200 000 euron (nano-osuuskunnat), noin 160 osuuskunnan liikevaihto on 200 000–999 999 euroa (mikro-osuuskunnat), noin 60 osuuskunnan liikevaihto on 1 000 000–7 299 999 euroa (keskikokoiset osuuskunnat), ja vajaan 70 osuuskunnan liikevaihto on vähintään 7 300 000 euroa (suuret osuuskunnat).

Näitä tietoja voidaan alustavasti verrata KPL:n 3 luvun 9 §:n 2 momentin konsernitilinpäätöksen laatimisedellytyksiin, joista kahden edellytyksen on täytyttävä kahdella perättäisellä tilikaudella, jotta konsernitilinpäätös olisi laadittava. Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden edellytyksiä *erikseen* tarkasteltaessa voidaan todeta, että henkilöstön määrän perusteella (KPL:n säännöksen mukaan yli 50 henkilöä) vain arviolta 3000 yhtiön ja vajaan 70 osuuskunnan olisi laadittava konsernitilinpäätös. Vastaavasti *erikseen* tarkasteltavan liikevaihdon perusteella (KPL:n säännöksen mukaan yli 7 300 000 euroa) vain arviolta 5000 yhtiön ja vajaan 70 osuuskunnan olisi laadittava konsernitilinpäätös. Erikseen suoritettujen arvioiden mukaan Suomessa on 90 000–100 000 yhtiötä ja vajaat 1600 osuuskuntaa, jotka toimivat alle 10 henkilön henkilökohtaisella työpanoksella ja alle 1 000 000 euron liikevaihdolla. Edes näiden yhtiöiden *yhdistyessä* neljän tai viiden yhtiön konserniksi ja mahdoli-

sesti alakonserniksi KPL:n konsernitilinpäätöksen laatimisedellytykset eivät täytyisi. OYL:n 8 luvun 9 §:n 2 momentti merkitsee kirjanpitolakiin nähden tiukennusta tällaisten yhtiöiden varojenjakoan liittyvän konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden osalta.

Verohallinto kerää lomakkeella konsernitietoja konserniasiakkailta verojen tilitystä varten. Yhteisöverolaskennassa on konserniin kuulumisen ehtona yli 90 %:n omistus vuoden lopussa. Verovuonna 2007 lukumäärä oli 17 512 kpl, ja lukumäärään on laskettu konsernitunnuksittain (=emon y-tunnus) konserniin kuuluvien emo- ja tytäryritysten määrä. Luku sisältää myös muut yhtiömuodot kuin osakeyhtiöt. Verohallituksen välittämien Tilastokeskuksen konsernirekisterin vuotta 2007 koskevien tietojen mukaan kotimaisia emoyrityksiä oli noin 5660, ulkomaisia suoria emoyrityksiä 1217, kotimaisia alakonserniemoja 1132, ulkomaisia alakonserniemoja 614, kotimaisia tytäryrityksiä 11704 ja ulkomaisia tytäryrityksiä 5632. Lukuja ei ole voitu täsmäyttää keskenään.

Verohallinnon antamaa lukua voidaan verrata Tilastokeskuksen konsernirekisterin lukuihin. Tilastokeskuksen konsernirekisterin vuosia 2005–2007 koskevien virallisten tilastotietojen mukaan Suomessa on ollut noin 9400–10 000 konserneihin kuuluvaa yritystä. Suurin osa näistä konsernirekisterissä olevista yrityksistä oli suomalaisia osakeyhtiöitä, koska koko rekisterissä ei ole kuin muutama hyvin pieni kommandiittiyhtiö, joiden luvut eivät vaikuta kokonaisuuteen lähes lainkaan. Asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöitä on jonkin verran, mutta näilläkään ei pääsääntöisesti ole palkansaajia tai liikevaihtoa. Pienimpiä konserneja Tilastokeskus ei rekisteröi lainkaan. Muutoin luvut kuvaavat hyvin tilannetta osakeyhtiöiden kannalta. Konserneihin kuulumattomia yrityksiä oli vastaavana aikana noin 240 000–300 000. Mainitut luvut sisältävät kaikki yritys muodot. Tässäkin kohtaa Tilastokeskuksen tiedot näyttävät olevan merkittävästi vertailutietoja alhaisempia.

Suurten konsernimuotoisten yritysten osuus kaikista yrityksistä on pieni, mutta niiden osuus kaikkien yritysten liikevaihdosta ja henkilöstöstä on huomattavan suuri (ks. tarkemmin Oikeusministeriön lausuntoja ja sel-

vityksiä 2009:13, s. 49—50). Konserniverokeskuksen (KOVE) asiakkaiden osuus Suomen osakeyhtiöistä on alle kaksi prosenttia, mutta niiden osuus koko maan yhteisöveron määrästä on ollut vuosittain yli 60 prosenttia. Konserniverokeskuksen toimivaltaan kuuluvat kaikki vakuutusyhtiöt ja pankit, kaikki julkisesti noteeratut yhtiöt, eurooppayhtiöt sekä Verohallituksen erillisessä päätöksessä nimeämät yhtiöt. Asiakkaaksi voidaan nimitä joko yksittäinen yritys tai konserni, jonka liikevaihto ylittää 50 miljoonaa euroa. Vuonna 2008 Konserniverokeskuksen asiakkaiksi on nimetty 4461 yhtiötä. Nämä yhtiöt kuuluvat yhteensä 537 konserniin, minkä lisäksi asiakkaina on 457 yksittäistä yhtiötä. (Verohallinto, Konserniverokeskuksen internet-sivut: Tietoja KOVEsta ja KOVE-asiakkuus, http://www.vero.fi/default.asp?domain=VERO_KOVE&language=FIN, viitattu 11.5.2009). Eesityksen ehdotuksilla ei liene suurta kokonaisvaikutusta näiden 457 konserniverokeskuksen asiakkaana olevan yksittäisen yhtiön raportointiin, koska nämä yhtiöt eivät oletettavasti omista suomalaisia alemman tason yhtiöitä.

Konsernirakenteiden käyttämisen yleistymiselle on saatavissa empiiristä tukea Tilastokeskuksen tilastoista. Noin 16 prosenttia suomalaisista yhtiöistä, joilla on enemmän kuin 50 työntekijää, on ulkoistanut toimintojaan ulkomaille vuosina 2001—2006. Teollisuus- ja informaatioteknologiayritykset ovat kaikissa maissa siirtäneet toimintojaan ulkomaille selvästi palveluyrityksiä yleisemmin. Yli puolet toimintojen ulkoistamisesta tai siirroista tapahtui EU-maihin ja neljäsosa Aasiaan. Tutkimuksessa EU:n ulkopuolisten valtioiden, erityisesti Venäjän, osuuden ennakointiin kasvavan vuosina 2007—2009. Tutkimuksen mukaan erityisesti ruotsalaiset, hollantilaiset ja suomalaiset yritykset siirtävät mieluummin toimintojaan konsernin sisällä maasta toiseen kuin ulkoistavat ne ulkopuoliselle toimijalle. Tällöin toiminnot pysyvät konsernin sisäisessä valvonnassa, mikä on erityisesti strategisten toimintojen osalta suotavaa. Vain noin 10 prosenttia suomalaisvastaajista koki lainsäädännölliset esteet ongelmaksi. (Tilastokeskus 2008/I: Tieto & Trendit 4—5/2008, sivut 29—34; Danmarks Statistik 2008: International Sourcing —

Moving Business Functions Abroad, s. 7—9, 17, 22, 31, 33, 35—37, 49—52, <http://www.dst.dk/Vejviser/Portal/globalisering/IntSourcingPubl.aspx>, viitattu 11.5.2009).

Tilastokeskuksen tilastoissa ulkomaiseksi tytäryhtiöksi määritellään suomalainen yritys, joka on yhden ulkomaisen tahon määräysvallassa, eli ulkomaalaisen yrityksen äänivalta tai omistusosuus suomalaisesta yrityksestä on yli 50 prosenttia. Vuonna 2007 tällaisia yrityksiä Suomessa oli 2807, ja niiden omistajista eniten on Ruotsista (698), Yhdysvalloista (447), Iso-Britanniasta (310) ja Saksasta (273). Yhteensä ulkomaisten tytäryhtiöiden perimmäinen määräysvalta jakaantui 47 eri maahan. Kaikkien Suomessa sijaitsevien yritysten lukumäärästä ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus oli noin 0,7 prosenttia. Niiden liikevaihto nousi lähes 80 miljardiin euroon, mikä vastaa noin 20 prosenttia kaikkien Suomessa toimivien yritysten liikevaihdosta. Ulkomaisten tytäryritysten työntekijöiden määrä oli noin 222 000 henkilöä, joka on noin 14 prosenttia kaikkien yritysten henkilöstöstä. Ulkomaisten tytäryritysten lukumäärää, nettomääräistä liikevaihtoa ja henkilöstön määrää kuvaavat luvut ovat nousseet jonkin verran vuoden aikaisemmista tilastoista, mikä viittaa siihen, että ulkomainen omistajuus suomalaisista yrityksistä on lisääntynyt tasaisesti viime vuosien aikana. Sen sijaan niiden suhteellinen osuus kaikkien yritysten liikevaihdosta on laskenut aikaisempaan tilastoon nähden. (Tilastokeskus 2008/II: Ulkomaiset tytäryhtiöt Suomessa 2007, http://www.stat.fi/til/ulkoy/2007/ulkoy_2007_2008—11—28_fi.pdf, viitattu 11.5.2009).

Tilastot eivät sinänsä kerro monitasoisten alakonsernien muodostumisesta. On kuitenkin todettava, että suomalaiset yhtiöt ovat hankkineet lisääntyvässä määrin ulkomaalaisten tytäryritysten enemmistöosakeosuuksia. Vastaavasti ulkomaalaisten yritysten sijoitukset Suomeen ovat lisääntyneet. Veronsaajan näkökulmasta on tärkeää pitää huoli siitä, että yhteisö-, kirjanpito- tai verolainsäädännöllä ei kannusteta suomalaisen yhtiön koti- tai kiinteän toimipaikan siirtämiseen ja valtion verotusoikeuden menettämiseen. Tätä esitystä tulisi siten tarkastella myös kansainvälisen liiketoiminnan kehityksen valossa.

2.3 **Konsernitilinpäätöksen laatimisen tarkoitus ja merkitys maksukyvyn arvioinnissa**

Konsernitilinpäätöksen laatimisen tarkoituksena on kuvata konsernia yhtenä taloudellisenä kokonaisuutena. Taustalla on kirjanpitolvelvollisten yksiköiden erillään pitäminen. Jotta konsernin toiminnan tulos ja taloudellinen asema olisivat ilmaistavissa konsernitilinpäätöksen avulla, konsernin sisäiset liiketapahtumat on erotettava muista liiketapahtumista. Siksi konserniyritysten keskinäiset liiketapahtumat vähennetään ja keskinäisistä liiketapahtumista konserniyrityksille kertyneet katteet eliminoidaan ennen yhdistelyä.

Konsernitilinpäätöksen tarkoituksena on myös antaa oikea ja riittävä kuva taloudellisen kokonaisuuden muodostavasta yritysraenteesta. Kun konserni muodostaa taloudellisen kokonaisuuden, oikeudellisesti itsenäisten konserniyksiköiden yksinään antamaa informaatiota ei pidetä riittävänä sen paremmin konsernin johdolle kuin omistajille, luotonantajille, viranomaisille tai yhteiskunnalle. Yhtiön taloudellisesta asemasta saatavan oikean ja riittävän kuvan avulla pyritään myös muihin yhteiskunnallisiin tarkoituksiin, esimerkiksi rikosten estämiseen ja selvittämiseen. Poliisiviranomaisten mukaan konsernitilinpäätös voi vähentää poliisin työmäärää rikostutkinnassa, jos tutkinta kohdistuu konsernitasolle ja konserniyritysten kirjanpidot ja erillistilinpäätökset on laadittu oikein.

Lisäksi konsernitilinpäätöksen tarkoituksena on varojenjaon sääntely yhtiön, veronsaajan ja muidenkin velkojien tarpeita vastaavasti. Veroviranomaisten mukaan konsernitilinpäätöksestä voidaan saada verotuksen toimittamiseksi tarpeellisia tietoja esimerkiksi siirtohinnoittelusta. Toisaalta suurempien verovelvollisten on annettava siirtohinnoittelusta erillinen selvitys verotusmenettelylain (1558/1995) 14 a—14 c §:n perusteella. Konsernitilinpäätöksen avulla on myös pyritty estämään konsernimuodon väärinkäyttäminen yksittäisten konserniyritysten velkojien ja muiden etutahojen vahingoksi. Väärinkäytöksiä pyrittiin ehkäisemään aikaisemmassa OYL:ssa sitomalla emoyhtiön voitonjako konsernitilinpäätöksen osoittamaan konsernin voitonjakokelpoiseihin varoihin. On kui-

tenkin huomattava, että tuolloin sääntelyn taustalla olleet vuoden 1895 OYL:n säännökset olivat voitonjaon osalta oleellisilta osin sekä puutteellisia että epäselviä. Vastaavasti kirjanpito-, tilinpäätös- ja laskentajärjestelmät olivat kehittymättömiä. Sanottu pätee myös osuuskuntien sääntelyyn, koska aiemmin voimassa ollut laki oli vuodelta 1954 (247/1954). Sitten osakeyhtiöiden ja osuuskuntien tilinpäätösten laatimisen sääntelyä on täydennetty olennaisesti.

Osakeyhtiölain ja osuuskuntalain tilinpäätössidonnaisella varojenjaon sääntelyllä on sekä muodollinen että sisällöllinen ulottuvuus. Osakeyhtiön jakokelpoisten varojen määrä on nykyisin sidottu varoja jakavan yhtiön erillistilinpäätökseen. Tästä huolimatta konsernitilinpäätöksen on esitetty olevan yksi maksukyvyn arvioinnin tosiasiallinen arviointiperuste (osakeyhtiötyöryhmän mietintö 2003:4, s. 61—62). Mikäli jakoa myöhemmin epäillään esimerkiksi maksukykyvaatimuksen vastaiseksi, konsernitilinpäätöksen tiedoilla voi olla merkitystä sen suhteen, mitä emoyhtiön johdon tulisi tietää konsernin ja sitä kautta välillisesti myös emoyhtiön taloudellisesta tilanteesta. Osuuskunnassa ylijäämän jakamisen sisältövaatimuksia koskee OKL:n 8 luvun 3 §:ssä säädetty tasetesti.

Mainittu osakeyhtiön varojenjaon maksukykyä koskeva perustelu on kyseenalaistettu. Ensinnäkään perustelu ei tiettävästi esinny konsernitilinpäätöksen tavoitteena muualla sen laatimista koskevassa kirjallisuudessa. Toiseksi konsernitilinpäätöksessä tehtävät konsernin sisäiset eliminoinnit saattavat peittää konserniyhtiön maksukykyyn olennaisesti vaikuttavia rahoitus- ja muita eriä. Sisäiset rahoituserät ilmenevät konserniyritysten erillistilinpäätöksistä, ja niitä voidaan käyttää laillisiin ja laittomiin tarkoituksiin. Kolmanneksi tytäryhtiön konkurssi ei välttämättä vaaranna emoyhtiön maksukykyä, jos sillä ei ole tytäryhtiöissä vastuita. Neljänneksi konsernitilinpäätöksen eliminoinnit eivät välttämättä koske kaikkia taseen eriä etenkin, jos konsernin sisäiset transaktiot eivät ole merkittäviä (ks. myös KPL:n 6 luvun 3 § ja 7 §:n 4 momentti). Viidenneksi konsernitilinpäätöksen merkitys maksukyvyn arvioinnissa riippuu merkittävällä tavalla sovelletusta kirjanpito- ja tilinpäätösnormistosta ja sen taus-

talla olevasta kirjanpito näkemyksestä (konventionaalinen vai taloudellinen näkemys).

2.4 Muutostarve

2.4.1 Osakeyhtiön varojenjako koskevat säännökset

Pelkästään varojenjako varten OYL:n erityissäännöksen perusteella laadittavasta konsernitilinpäätöksestä aiheutuu tarpeettomia kustannuksia sellaiselle alakonsernin emoyhtiölle, jonka emoyritys laatii konsernitilinpäätöksen ja joka on vapautettu konsernitilinpäätöksen laatimisesta kirjanpitolain perusteella. Varsinkin suurissa kansainvälisissä konserneissa kustannukset voivat olla määrältään suuria.

OYL:n konsernitilinpäätösvaatimuksella ei yleensä ole olennaista merkitystä alakonsernin emoyhtiön vähemmistöosakkeenomistajien kannalta, koska jokainen vähemmistöosakas voi KPL:n perusteella vaatia konsernitilinpäätöksen laatimista ja OYL:n perusteella vähemmistöosakkeenomistajilla on yleensä oikeus vaatia osakkeidensa lunastamista käypään hintaan. Alakonsernitilinpäätöksen merkitys velkojien kannalta on hyvin rajoitettu, koska alakonsernitilinpäätöksellä ei usein ole mitään merkitystä alakonsernin emon maksukykyyn arvioinnin kannalta ja koska OYL:n vaatimus ei koske esimerkiksi sellaista tappiollista tilikautta, jolta laadittavan tilinpäätöksen perusteella ei jaeta varoja.

2.4.2 Osuuskunnan varojenjako koskevat säännökset

Myös osuuskunnat voivat arvostaa taseen vastaavaa-puolen omaisuuseränsä IFRS-standardien nojalla käypään arvoon (ks. HE 109/2005 vp, s. 24). Vastaavasti kuin osakeyhtiöiden osalta omaisuuserien käyvän arvon arvostaminen kasvattaa realisoitumatonta eroa taseesta ilmenevän ja omaisuuden todellisen arvon välillä. Tästä syystä tase ei välttämättä kuvaa osuuskunnan taloudellista asemaa luotettavasti.

Voimassa olevan OKL:n 8 luvun 5 §:n vuoksi erityisesti emo-osuuskuntien ylijäämän jako jäsenelle on rajoitetumpaa kuin

emoyhtiöiden voitonjako osakkeenomistajalle. Tämä ero vaikeuttaa osuuskunnan oman pääoman ehtoisen rahoituksen hankintaa vain organisaatiomuodon sääntelyn perusteella, vaikka liiketoiminnan sisällön tai riskituottosuhteen perusteella kaksi samanlaista yritystä, osakeyhtiö- ja osuuskuntamuotoinen yritys, toimisivat samoilla markkinoilla.

Osuuskuntien toimintamahdollisuudet ja varojenjaon edellytysten osoittamiseksi tarpeelliset toimet on tarpeen muuttaa vastaamaan osakeyhtiöihin sovellettavia vaatimuksia yritysmuotojen yhdenmukaisen kohtelun saavuttamiseksi näiltä osin.

Oikeusministeriön muistiosta järjestetyn lausuntokierroksen yhteydessä kysyttiin lausunnonantajien suhtautumista OKL:n varojenjako säännösten muuttamiseen osakeyhtiölakia vastaavaksi. Eräitä taloushallinnon ammattilaisia lukuun ottamatta muut asiasta lausuneet kannattavat tai eivät ainakaan vastusta asiaa.

2.4.3 Osakkaan oikeudet –direktiivin täytäntöönpano

Osakkaan oikeudet –direktiivin täytäntöönpanon jälkeen on ilmennyt, että pörssi-yhtiön yhtiökokouksen kokouksuajan pituutta koskevat osakeyhtiölain ja vakuutusyhtiölain (521/2008) säännökset eivät aina täytä direktiivin vähimmäisvaatimusta, jos kokous pidetään heti uuden vuoden tai pääsiäisen jälkeen.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on vähentää suomalaisten alemman tason konserniyritysten raportointi- ja tilintarkastusvelvollisuuksista vuosittain aiheutuvia kustannuksia ja siten parantaa niiden asemaa suhteessa eurooppalaisiin kilpailijoihin. Samalla pidetään huolta riittävästä vähemmistöosakkeenomistajien tai -jäsenten sekä velkojien suojan tasosta varojenjaossa. Lisäksi tavoitteena on saattaa osuuskuntia koskevat varojenjaon edellytykset tase- ja maksukykytestin osalta vastaamaan muun yhteisölaainsäädännön kehitystä

siten, että osuuskunnille asetettavat vaatimukset näiltä osin vastaavat voimassa olevaa osakeyhtiölakia.

3.2 Ehdotukset

3.2.1 Osakeyhtiön varojenjako koskevat säännökset

OYL:ssa säädetyn erityisen konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden merkitys varojenjaon edellytysten varmentamisen kannalta on epäselvä, mutta vaatimuksesta voi aiheutua varoja jakavalle yhtiölle merkitävät lisäkustannukset. Vastaavaa nimenomaista vaatimusta ei ole muissa EU-valtioissa, minkä vuoksi suomalaisille yhtiöille aiheutuu vaatimuksesta ylimääräisiä kustannuksia verrattuna muissa EU-valtioissa rekisteröityihin yhtiöihin. Näistä syistä ehdotetaan, että erityisen konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta luovutaan silloin, kun alakonsernin emoyhtiön ei tarvitse laatia konsernitilinpäätöstä KPL:n 6 luvun 1 §:n 4 momentin poikkeussäännöksen perusteella. Muutos ehdotetaan toteuttavaksi siten, että OYL:n 8 luvun 9 §:n 2 momenttiin lisätään tällainen poikkeussäännös.

3.2.2 Osuuskunnan varojenjako koskevat säännökset

Esityksessä ehdotetaan osuuskunnan ylimääräisen jakamisen, osuusmaksun palauttamisen ja alentamisen sekä osuuksien vähentämisen edellytyksenä olevan konsernitilinpäätöksen ja -taseen laatimisen kumoamista. Perustelut vastaavat osakeyhtiön osalta konsernitaseen kansallista erityispiirrettä ja asemaa koskevia perusteita, joiden avulla kumottiin konsernitase-edellytys osakeyhtiön varojenjaossa (hallituksen esitys 109/2005 vp, s. 24). OYL:n esitöitä vastaavalla tavalla voidaan todeta, että tase ei anna nykymuotoisen yhteisö- ja kirjanpitosääntelyn puitteissa riittävän luotettavaa kuvaa yrityksen taloudellisesta asemasta varojenjaon yhteydessä (HE 109/2005 vp, s. 24—25 ja 125—127), minkä vuoksi esityksessä ehdotetaan osakeyhtiölakia vastaavaa maksukyvyyn ylläpitämistä koskevaa vaatimusta myös osuuskuntalakiin.

3.2.3 Osakkaan oikeudet –direktiivin täytäntöönpano

Pörssiyhtiön yhtiökokouksuuajan pituutta koskevia OYL:n ja vakuutusyhtiölain säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi osakkaan oikeudet –direktiivin panemiseksi täytäntöön siten, että yhtiökokouksuuksen toimittamisen ja yhtiökokouksen täsmäytyspäivän välinen aika on aina vähintään kahdeksan päivää.

3.2.4 Jatkovalmistelua edellyttävät seikat

Oikeusministeriön muistiosta saadun palautteen vuoksi erikseen valmistellaan ne varojenjaon edellytyksiä koskevat säännökset, jotka koskevat osakeyhtiölakiin ja osuuskuntalakiin perustuvan erityisen konsernitilinpäätösvelvollisuuden kumoamista kokonaan ja maksukykytestin selventämistä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Yritysvaikutukset

Elinkeinoelämän keskusliiton jäsenyritysten arvion mukaan monitasoisessa pörssiyhtiössä alempien tasojen emoyhtiöiden ja -osuuskuntien konsernitilinpäätösten laatimis- ja tilintarkastusvelvollisuudet saattavat aiheuttaa vuosittain jopa 100 000 euron kustannukset. Arvio on karkea, ja määrään on suhtauduttu varauksella valmistelun aikana. Tarkkaa määrää on vaikea arvioida, koska siihen vaikuttavat kussakin yksittäistapauksessa monet tekijät, esimerkiksi sovellettu kirjanpito- ja tilinpäätösnormisto, konsernin rakenne ja kirjanpidon erien luonne. Määrän jääminen konsernin käyttöön vaikuttaisi osaltaan myönteisesti koko konsernin talouteen, velkojien maksunsaantiin ja viime kädessä osakkeenomistajille omasta pääomasta maksettavaan korvaukseen. Pienessä konsernissa alakonsernin konsernitilinpäätöksestä aiheutuvien kustannusten on arvioitu olevan 800—2 000 euroa vuodessa (HTM-tilintarkastajat ry:n lausunto).

Esityksen ehdotukset vaikuttavat eri tavoilla IFRS-standardeja taikka niihin rinnastettavia yleisesti hyväksytyjä tilinpäätösperiaat-

teita soveltaviin yhtiöihin ja osuuskuntaan (KPL:n 6 luvun 4 § sekä 7 a luvun 2 § ja 3 §) sekä kansallisen KPL:n säädännön säännöksiä soveltaviin yhtiöihin ja osuuskuntaan. IFRS-standardeja tai niihin rinnastettavia yleisesti hyväksytyjä tilinpäätösperiaatteita soveltavat yhtiöt ja osuuskunnat joutuvat antamaan enemmän tilinpäätöstietoja, erityisesti liitetietoja, kuin kansallisia säännöksiä soveltavat yhtiöt ja osuuskunnat. Siten IFRS-standardeja tai niihin rinnastettavia yleisesti hyväksytyjä tilinpäätösstandardeja soveltavat konserniyritykset hyötyvät ehdotuksesta rahamääräisesti eniten.

Käytettävissä ei ole tietoa IFRS-standardien ja kansallisten tilinpäätössäännösten soveltamisen yleisyydestä alakonserniyrityksissä. Selvää on, että Suomessa IFRS-standardien soveltaminen konsernitilinpäätökseen on KPL:n mukaan pakollista kirjanpitovelvollisille, jonka liikkeeseen laskemat arvopaperit ovat arvopaperimarkkina-alueella tarkoitetun julkisen kaupankäynnin tai sitä vastaavan kaupankäynnin kohteena Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön alaisessa arvopaperipörssissä (7 a luvun 2 §:n 1 momentti). Esitys ei vaikuta mainitun säännöksen soveltamiseen. Lisäksi muu kuin KPL:n 7 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu kirjanpito-velvollinen saa laatia tilinpäätöksensä tai konsernitilinpäätöksensä IFRS-standardeja noudattaen, jos kirjanpito-velvollisen kirjanpito, tilinpäätös, toimintakertomus ja hallinto tarkastetaan tilintarkastuslain (459/2007) mukaisesti (7 a luvun 3 §:n 2 momentti). Säännöksellä on merkitystä erityisesti sellaisissa yhtiöissä ja osuuskunnissa, joissa IFRS-standardeja tai niihin rinnastettavia yleisesti hyväksytyjä tilinpäätösperiaatteita soveltava ylemmän tason emoyhtiö tai -osuuskunta edellyttää tytäryrityksiltään vastavuoroisesti samojen standardien tai periaatteiden mukaista raportointia KPL:n 6 luvun 4 §:n 2 momentin nojalla.

OYL:n 7 luvun 6 §:n, OKL:n 7 luvun 1 ja 2 §:n sekä tilintarkastuslain 5 §:n mukaan vähintään yhden yhtiö- tai osuuskunnan kokouksen toimielimen valitseman tilintarkastajan on oltava KHT-tilintarkastaja tai -yhteisö, jos kyse on julkisen kaupankäynnin kohteena olevasta yhteisöstä tai jos yhteisössä tai säätiössä päättyneellä tilikaudella täyt-

tyy vähintään kaksi säännöksessä mainituista edellytyksistä. Sama on tilintarkastuslain 6 §:n mukaan voimassa konsernin osalta. Tilintarkastuslain 12 §:n mukaan emoyrityksen tilintarkastajan on tarkastettava myös konsernitilinpäätös sekä varmistettava siitä, että konserniin kuuluvien yritysten tilintarkastajat ovat suorittaneet tilintarkastuksen asianmukaisesti.

Ehdotuksen mukaan myös emo-osuuskuntien varojenjakoa perustuisi erillistilinpäätökseen ja maksukykytestiin. Ehdotuksesta seuraa, että osuuskunnan varojenjaon edellytykset vastaisivat osakeyhtiöitä koskevaa sääntelyä, minkä arvioidaan helpottavan osuuskuntien oman pääoman ehtoisen rahoituksen hankintaa ja vähentävän osuuskunnalle varojenjaosta aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia.

Vaikutukset osakkaiden, jäsenten, sijoittajien ja velkojien asemaan

Ehdotuksilla pyritään vähentämään suomalaisten alakonserniemoyhtiöiden ja -osuuskuntien konsernitilinpäätösten lukumäärää. Esitys ei vaikuta muihin vähemmistöosakkeenomistajien ja -osuudenomistajien suojakeinoihin.

Jos alakonsernin emoyhtiö tai -osuuskunta olisi toiminnan laajuuden perusteella velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöksen, emoyhtiön tai -osuuskunnan jokaisella osakkeen- tai osuudenomistajalla on KPL:n perusteella oikeus vaatia konsernitilinpäätöksen laatimista. Pienimmissä konserneissa vähemmistöosakkeen- tai osuudenomistajilla ei olisi oikeutta vaatia konsernitilinpäätöksen laatimista, jos laatimisvelvollisuutta ei ole KPL:n perusteella. Toisaalta tällaisessa pienessä konsernissa konsernitilinpäätöksen merkitys emoyhtiön maksukyvyyn arvioinnin kannalta on vähäinen.

Esityksen mukaan yhtiön ja osuuskunnan sidosryhmät voisivat arvioida alakonsernin emoyhtiön maksukykyä vain alakonsernin emoyhtiön tai -osuuskunnan sekä muiden konserniyritysten erillistilinpäätösten tietojen perusteella. Käytännössä erillistilinpäätösten avulla voidaan selvittää maksukykyyn vaikuttavat konsernin sisäiset liiketoiminta- ja rahoituserät, jotka on nimenomaisesti elimi-

noitu konsernitilinpäätöksestä. Lisäksi on muistettava, että historiallisten tilinpäätösti-tojen perusteella on mahdollista tarkastella maksukykyä vain osittain. Maksukykyä arvi-oitaessa on otettava huomioon historiallisten tietojen ohella myös yhtiön tai osuuskunnan tiedossa olevat tulevaisuuteen kohdistuvat seikat (ks. HE 109/2005 vp, s. 125). Esityk-sellä halutaan tukea yhtiöiden ja osuuskuntien oma-aloitteista, aktiivista ja olennaisiin asioihin keskittyvää talouden seurantaa.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toiminta-

Viranomaisvaikutusten osalta alakonsernin emoyhtiöiden konsernitilinpäätöksen laatimatta jättäminen vähentäisi viranomaisten tietoon tulevan tilinpäätösinformaation määrää sinänsä. Viranomaisilta ei ole saatu yksityiskohtaista arvioita sitä, kuinka tarpeellisia kaikki nykyisin alakonsernin emoyhtiön ja -osuuskunnan konsernitilinpäätöksissä annettavat taloudelliset tiedot ovat viranomaisten kannalta ja miten ehdotukset vaikuttavat viranomaisten tietojen saantiin. Oletettavaa on, että varallisuusarvoisten etuuksien kätkeminen monimutkaisia konsernirakenteita ja veroparatiisiyrityksiä tai -rahastoja käyttämällä on mahdollista sovellettavasta tilinpäätös-normistosta tai sen rakenteesta huolimatta ja että varsinainen ongelma liittyy ennemmin-kin eri valtioiden viranomaisten väliseen tietojenvaihtoon kuin suomalaisen alakonsernin emoyhtiön ja -osuuskunnan velvollisuuteen laatia konsernitilinpäätös. Ehdotuksen vaikutus viranomaisten mahdollisuuksiin saada tietoa velallisen rikoksista ja kirjanpitorikoksista on näistä syistä arvioitu vähäiseksi.

5 Asian valmistelu

Oikeusministeriössä laadittiin virkatyönä muistio varojenjako koskevien OYL:n (624/2006) säännösten muutostarpeesta. Muistiossa käsitellään emoyhtiön konserniti-

linpäätöksen laatimisvelvollisuutta, jaettavi-en varojen enimmäismäärän selventämistä ja maksukyvyyn varmentamista yhtiön jakaessa varoja. Muistio koskee julkisia ja yksityisiä osakeyhtiöitä. Muistiosta pyydettiin lausun-toa 18 toukokuuta 2009 ja 2 kesäkuuta yh-teensä 82 taholta, jotka edustavat yhtiöitä, si-joittajia, yhtiöiden johtoa, viranomaisia, jär-jestöjä, rahoittajia ja erilaisten palveluiden tarjoajia. Lausunnon antamisen määräaika oli 17 heinäkuuta 2009. Viimeinen lausunto on saatu 6 elokuuta 2009. Lausunto tai alustavat kommentit saatiin 36 taholta. Yhteenveto lausunnoista on ollut saatavilla oikeusminis-teriön internetsivuilla syyskuusta 2009 lähti-en. Lausunnonantajat kannattivat tai eivät vastustaneet ehdotuksia, jotka koskivat osa-kehtiölakiin ja osuuskuntalakiin perustuvan konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuu-den poistamista alakonsernin emoyhtiön ja -osuuskunnan osalta ja OKL:n muuttamista varojenjaon edellytysten osalta voimassa ole-vaan osakeyhtiölakia vastaavalla tavalla. Lau-sunnonantajien kannat jakautuivat niiden eh-dotusten osalta, jotka koskivat osakeyhtiöla-kiin perustuvan konsernitilinpäätösvelvollis-uuden kumoamista kaikkien osakeyhtiöiden osalta sekä maksukyvyyn arvioinnin ja jako-kelpoisten varojen enimmäismäärän selven-tämistä.

Saadun palautteen perusteella päätettiin, et-tä varojenjaon edellytyksiä koskevasta sään-nösmuutoksista valmistellaan erikseen kii-reellisenä pidetty alakonsernin emoyhtiön ja -osuuskunnan konsernitilinpäätöksen laati-misvelvollisuuden kumoaminen. Oikeusmi-nisteriön muistiossa ehdotettujen muiden muutosten valmistelua jatketaan.

Osakkaan oikeudet –direktiivin puutteelli-nen täytäntöönpano havaittiin oikeusministe-riössä syyskuussa 2009. Pörssi-yhtiön koko-uskutsuajan pidentämistä koskevasta muu-tosehdotuksesta on kuultu lokakuussa 2009 pörssi-yhtiöitä, sijoittajia ja yhtiön si-dosryhmiä edustavia tahoja, jotka kannattivat muutosehdotusta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Osakeyhtiölaki

5 luku Yhtiökokous

19 §. Kutsuaika. Pykälän 4 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että kokouskutsun lähettämispäivän ja 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhtiökokouksen täsmäytyspäivän välissä on aina vähintään kahdeksan päivää pyhäpäivät mukaan lukien. Täsmäytyspäivää ja kutsun lähettämispäivää ei oteta huomioon määräaika laskettaessa. Osakkaan oikeudet –direktiivin täytäntöönpanon jälkeen on havaittu, että jos yhtiökokous pidetään heti pääsiäisen jälkeen, täsmäytyspäivän ja voimassa olevan lain mukaisen viimeisen kutsun toimittamispäivän välille voi jäädä vain kuusi päivää. Sama koskee joinakin vuosina kokousta, joka pidetään heti uuden vuoden jälkeen. Muutosta ehdotetaan osakkaan oikeudet –direktiivin 7 artiklan 3 kohdan panemiseksi täytäntöön.

Osakkeenomistajien oikeuksia koskeva direktiivi piti panna täytäntöön viimeistään 3 päivänä elokuuta 2009. Euroopan yhteisön tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella direktiivillä on välitön oikeusvaikutus, jos direktiivin säännös on niin selvä ja yksiselitteinen, että yksityinen voi vedota siihen ja kansallinen tuomioistuin voi soveltaa sitä, säännös on ehdoton ja että direktiivin täytäntöönpanon määräaika on kulunut umpeen ja jäsenvaltio ei ole saattanut direktiiviä asianmukaisesti täytäntöön määräajassa. Direktiivin 7 artiklan 3 kohdan säännös kokouskutsuajasta täyttää direktiivin välittömän oikeusvaikutuksen edellytykset, minkä vuoksi tämän momentin muutoksen osalta ei voida säätää kansallisesta siirtymäajasta.

8 luku Oma pääoma, tilinpäätös, toimintakertomus ja konserni

9 §. Konsernitilinpäätös. Pykälän 2 momentti, jossa säädetään velvollisuudesta laatia konsernitilinpäätös varojenjaon yhteydessä, ehdotetaan muutettavaksi siten, että sel-

laisen alakonsernin emoyhtiön ei tarvitse laatia konsernitilinpäätöstä varojen jakoa varten, joka on vapautettu konsernitilinpäätöksen laatimisesta KPL:n 6 luvun 1 §:n 4 momentin perusteella.

Suuremman alakonsernin emoyhtiön kannalta ehdotuksesta seuraa, että yhtiön ei tarvitse laatia konsernitilinpäätöstä varojen jakamiseksi yläkonsernin emoyhtiölle ja mahdollisille muille osakkeenomistajille, jos yläkonsernin emoyhtiö on Euroopan talousalueen valtion lainsäädännön alainen yritys, joka omistaa vähintään yhdeksän kymmenesosaa suomalaisen alakonsernin emoyhtiön osakkeista, alakonsernin emoyhtiön muut omistajat suostuvat konsernitilinpäätöksen laatimatta jättämiseen ja alakonsernin emoyhtiön ja sen tytäryritysten tilinpäätökset yhdistellään yläkonsernin emoyrityksen julkistettavaan konsernitilinpäätökseen. Alakonsernitilinpäätös on edelleen laadittava aina, jos alakonsernin emoyhtiön osakkeet tai osuudet ovat arvopaperimarkkina-alueella tarkoitettuna julkisen kaupankäynnin tai sitä vastaavan kaupankäynnin kohteena Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön alaisessa arvopaperipörssissä.

Voimassa olevan OYL:n mukaan konsernin emoyhtiössä jakokelpoisten varojen enimmäismäärä perustuu erillistilinpäätökseen eikä konsernitilinpäätökseen. Voimassa olevan OYL:n esitöiden mukaan konsernitilinpäätöksellä voi olla merkitystä emoyhtiön maksukykyyn arvioinnin perusteena. Lain esitöissä ei kuitenkaan tarkemmin perusteltu sitä, miten maksukyky ilmenisi alakonsernin emoyhtiön laatimasta konsernitilinpäätöksestä. Konsernitilinpäätös koskee viimeksi kuluneen tilikauden tapahtumia. Emoyhtiönkin maksukykyyn vaikuttavat merkittäväällä tavalla konserniyritysten keskinäiset rahavirrat, jotka on eliminoitu konsernitilinpäätöksestä voimassa olevan KPL:n 6 luvun ja kirjanpitoasetuksen 3 luvun säännösten nojalla. Nämä konsernin sisäiset rahavirrat ilmenevät riittäväällä tavalla konserniyritysten erillistilinpäätöksistä. Tämän vuoksi konsernitilinpäätöksen laatiminen ei ole aina välttämätöntä emoyhtiön maksukykyyn arvioimiseksi.

Siinä tapauksessa, että varoja jakavan yhtiön emoyhtiö laatii EU:n konsernitilinpäätös-direktiivin mukaisen konsernitilinpäätöksen, ehdotus vähentää sellaisen päällekkäisen tilinpäätösinformaation tuottamista ja varmentamista, josta ei koidu olennaista informaatiohyötyä sidosryhmille. Ehdotus vähentää myös suuren alakonsernin emoyhtiölle tilinpäätöksen laatimisesta ja tarkastamisesta aiheutuvia kustannuksia ilman, että muutos vaikuttaa lainkaan tällaisen alakonsernin emoyhtiön vähemmistöosakkeenomistajien asemaan. Ehdotus ei myöskään vaikuta olennaisesti tällaisen alakonsernin emoyhtiön velkojien asemaan.

Jos emoyhtiö jakaa niin sanottua väliosinkoa kulumassa olevalta tilikaudelta kertyneen tuloksen perusteella, varojenjaon edellytyksenä on edelleen, että yhtiö laatii OYL:n 13 luvun 3 §:n perusteella varojenjako varten erillistilinpäätöksen ja, jos yhtiö on KPL:n mukaan siihen velvollinen, myös konsernitilinpäätöksen.

Ehdotettua muutosta sovellettaisiin konsernitilinpäätökseen tilikaudelta, joka päättyy aikaisintaan silloin, kun laki tulee voimaan.

1.2 Osuuskuntalaki

6 luku Tilinpäätös ja konsernitilinpäätös

8 §. *Konsernitilinpäätös.* Pykälän 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti kuin edellä ehdotetaan OYL:n 8 luvun 9 §:n 2 momentin muuttamista. Ehdotettu muutos liittyy lain 8 luvun 5 §:n muuttamiseen OYL:n 13 luvun 2 §:ää vastaavasti siten, että konsernitilinpäätöksen mukaiseen vapaaseen omaan pääomaan perustuvan rajoituksen sijasta edellytyksenä olisi, että osuuskunta on maksukykyinen myös varojenjaon jälkeen. Muutosten seurauksena konsernitilinpäätös ei enää kaavamaisesti rajoita jakokelpoisten varojen määrää.

8 luku Varojen käyttäminen, vararahasto, ylikurssirahasto ja arvonorotusrahasto

5 §. *Maksukyky.* Voimassa olevan säännös, jonka mukaan emo-osuuskunnassa konserni-

tilinpäätöksen osoittama vapaa oma pääoma vaikuttaa kaavamaisesti jakokelpoisten varojen määrään, ehdotetaan korvattavaksi vaatimuksella, jonka mukaan varoja jakavan osuuskunnan on oltava maksukykyinen myös jaon jälkeen. Ehdotuksen mukaan varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää osuuskunnan olevan maksukyvyttömön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Ehdotusta vastaavat säännökset ovat OYL:n 13 luvun 2 §:ssä.

Maksukykyä koskeva nimenomainen vaatimus koskisi kaikki varoja jakavia osuuskuntia. Ehdotus vastaa voimassa olevaa oikeutta. Maksukyvyyn arvioinnin on katsottu kuuluvan hallituksen yleisen huolellisuusvelvollisuuden alaan (ks. OYL:n osalta HE 109/2005, s. 125).

Konsernitilinpäätökseen perustuvan kaavamaisen rajoituksen kumoamisen jälkeen myös emo-osuuskunnan jakokelpoisten varojen määrä laskettaisiin ensisijassa sen erillistilinpäätöksen perusteella.

10 luku Osuusmaksun palauttaminen ja alentaminen sekä osuuksien vähentäminen

2 §. *Emo-osuuskunnan palautuskelpoinen oma pääoma.* Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Pykälän kumoamisen seurauksena konsernitilinpäätös ei enää kaavamaisesti rajoita emo-osuuskunnassa osuusmaksuista palautettavien varojen määrää. Toisaalta ehdotuksessa korostetaan sitä, että myös osuusmaksujen palautukseen sovelletaan lain 8 luvun 5 §:ään ehdotettua maksukykytestiä.

1.3 Vakuutusyhtiölaki

5 luku Yhtiökokous

15 §. *Kutsuaika.* Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pörssiyhtiössä yhtiökokouskutsun toimittamisen ja yhtiökokouksen täsmäytyspäivän välissä on aina kahdeksan päivää. Muutoksen perustelut

on esitetty edellä OYL:n 5 luvun 19 §:n kohdalla.

1.4 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 31 päivänä joulukuuta 2009. Tarkoitus on, että alakonsernien emo-osakeyhtiöiden ja -osuuskuntien ei tarvitse laatia tarpeettomina pidettyjä konsernitilinpäätöksiä. Lisäksi tarkoitus on, että emo-osuuskuntien ylijäämän jakoon

sovellettaisiin jo kulumassa olevalta tilikaudelta jaettavan ylijäämän ja tämän tilikauden tilinpäätöksen perusteella laskettavan osuusmaksuista palautettavan määrän osalta säännöksiä, jotka ovat yhdenmukaiset suhteessa OYL:n säännöksiin osingonjaon edellytyksistä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

*Lakiehdotukset***1.****Laki****osakeyhtiölain 5 luvun 19 §:n ja 8 luvun 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä heinäkuuta 2006 annetun osakeyhtiölain (624/2006) 5 luvun 19 §:n 4 momentti ja 8 luvun 9 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 5 luvun 19 §:n 4 momentti laissa 585/2009, seuraavasti:

5 luku

Yhtiökokous

19 §

Kutsuaika

8 luku

Oma pääoma, tilinpäätös, toimintakertomus ja konserni

9 §

Konsernitilinpäätös

Pörssiyhtiön on toimitettava yhtiökokouskutsu viimeistään kolme viikkoa ennen yhtiökokousta. Yhtiökokouskutsu on kuitenkin toimitettava vähintään yhdeksän päivää ennen 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua yhtiökokouksen täsmäytyspäivää.

Emoyhtiön on aina laadittava konsernitilinpäätös, jos se jakaa varoja osakkeenomistajille tai on julkinen osakeyhtiö. Konsernitilinpäätöstä ei kuitenkaan tarvitse laatia, jos yhtiö on vapautettu konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n 4 momentin perusteella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

2.

Laki**osuuskuntalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 28 päivänä joulukuuta 2001 annetun osuuskuntalain (1488/2001) 10 luvun 2 § sekä
muutetaan 6 luvun 8 §:n 2 momentti ja 8 luvun 5 § seuraavasti:

6 luku

Tilinpäätös ja konsernitilinpäätös

8 §

Konsernitilinpäätös

Emo-osuuskunnan on aina laadittava konsernitilinpäätös, jos se jakaa varoja. Konsernitilinpäätöstä ei kuitenkaan tarvitse laatia, jos osuuskunta on vapautettu konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n 4 momentin perusteella.

8 luku

Varojen käyttäminen, vararahasto, ylikurssirahasto ja arvonkorotusrahasto

5 §

Maksukyky

Varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää osuuskunnan olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

3.

Laki**vakuutusyhtiölain 5 luvun 15 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 18 päivänä heinäkuuta 2008 annetun vakuutusyhtiölain (521/2008) 5 luvun 15 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 587/2009, seuraavasti:

5 luku	kutsu viimeistään kolme viikkoa ennen yhtiökokousta. Yhtiökokouskutsu on kuitenkin toimitettava vähintään yhdeksän päivää ennen yhtiökokouksen täsmäytyspäivää.
Yhtiökokous	
15 §	
<i>Kutsuaika</i>	

Pörssiyhtiön on toimitettava yhtiökokous-

Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 20 . päivänä

Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

osakeyhtiölain 5 luvun 19 §:n ja 8 luvun 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä heinäkuuta 2006 annetun osakeyhtiölain (624/2006) 5 luvun 19 §:n 4 momentti ja 8 luvun 9 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 5 luvun 19 §:n 4 momentti laissa 585/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

5 luku

Yhtiökokous

Yhtiökokous

19 §

19 §

Kutsuaika

Kutsuaika

Pörssiyhtiön on toimitettava yhtiökokouskutsu viimeistään kolme viikkoa ennen yhtiökokousta.

Pörssiyhtiön on toimitettava yhtiökokouskutsu viimeistään kolme viikkoa ennen yhtiökokousta. *Yhtiökokouskutsu on kuitenkin toimitettava vähintään yhdeksän päivää ennen 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua yhtiökokouksen täsmäytyspäivää.*

8 luku

8 luku

Oma pääoma, tilinpäätös, toimintakertomus ja konserni

Oma pääoma, tilinpäätös, toimintakertomus ja konserni

9 §

9 §

Konsernitilinpäätös

Konsernitilinpäätös

Emoyhtiön on aina laadittava konsernitilin-

Emoyhtiön on aina laadittava konserniti-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

päätös, jos se jakaa varoja osakkeenomistajille tai on julkinen osakeyhtiö.

linpäättös, jos se jakaa varoja osakkeenomistajille tai on julkinen osakeyhtiö. *Konsernitilinpäätöstä ei kuitenkaan tarvitse laatia, jos yhtiö on vapautettu konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n 4 momentin perusteella.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

2.

Laki**osuuskuntalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 28 päivänä joulukuuta 2001 annetun osuuskuntalain (1488/2001) 10 luvun 2 § sekä
muutetaan 6 luvun 8 §:n 2 momentti ja 8 luvun 5 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

6 luku

6 luku

Tilinpäätös ja konsernitilinpäätös**Tilinpäätös ja konsernitilinpäätös**

8 §

8 §

*Konsernitilinpäätös**Konsernitilinpäätös*

Konsernitilinpäätös on laadittava aina, jos emo-osuuskunta palauttaa osuus-, lisäosuus- tai sijoitusosuusmaksuja, jakaa muuten varoja jäsenille tai muille osuuden, lisäosuuden tai sijoitusosuuden omistajille taikka palauttaa pääomalainan pääomaa tai maksaa sen korkoa tai muuta hyvitystä.

Emo-osuuskunnan on aina laadittava konsernitilinpäätös, jos se jakaa varoja. Konsernitilinpäätöstä ei kuitenkaan tarvitse laatia, jos osuuskunta on vapautettu konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n 4 momentin perusteella.

8 luku

8 luku

Varojen käyttäminen, vararahasto, ylikurssirahasto ja arvonorotusrahasto**Varojen käyttäminen, vararahasto, ylikurssirahasto ja arvonorotusrahasto**

5 §

5 §

*Emo-osuuskunnan jakokelpoinen ylijäämä***Maksukyky**

Emo-osuuskunnassa jakokelpoisena ylijäämänä pidetään taseen ja konsernitaseen perusteella lasketuista määristä pienempää.

Varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää osuuskunnan olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden.

Konsernitaseeseen perustuva jakokelpoinen ylijäämä lasketaan noudattaen soveltuvin osin, mitä 3 ja 4 §:ssä säädetään. Konsernita-

Voimassa oleva laki

seen perusteella laskettavaan jakokelpoiseen ylijäämään ei lueta:

1) sellaista tytäryhteisön ylijäämää tai voittoa, johon sovelletaan 10 luvun 9 §:n 3 momentissa säädettyä vastaavaa ylijäämän tai voiton jaon rajoitusta; eikä

2) konserniin kuuluvien yhteisöjen tilinpäätöksissä tehdyistä, kirjanpitolaissa tarkoitettuista vapaaehtoisista varauksista eikä tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen erotuksesta konsernitilinpäätöksen omaan pääomaan merkittyjä määriä.

10 luku

Osuusmaksun palauttaminen ja alentaminen sekä osuuksien vähentäminen

2 §

Emo-osuuskunnan palautuskelpoinen oma pääoma

Emo-osuuskunnassa osuusmaksujen palautukseen käytettävissä olevan oman pääoman määrä on taseen ja konsernitaseen mukaan lasketuista määristä pienempi.

Konsernitaseeseen perustuva palautukseen käytettävissä oleva määrä lasketaan soveltuvin osin noudattaen, mitä 1 §:ssä säädetään.

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

3.

Laki**vakuutusyhtiölain 5 luvun 15 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 18 päivänä heinäkuuta 2008 annetun vakuutusyhtiölain (521/2008) 5 luvun 15 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 587/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

5 luku

Yhtiökokous

Yhtiökokous

15 §

15 §

Kutsuaika

Kutsuaika

 Pörssiyhtiön on toimitettava yhtiökokouskutsu viimeistään kolme viikkoa ennen yhtiökokousta.

 Pörssiyhtiön on toimitettava yhtiökokouskutsu viimeistään kolme viikkoa ennen yhtiökokousta. *Yhtiökokouskutsu on kuitenkin toimitettava vähintään yhdeksän päivää ennen yhtiökokouksen täsmäytyspäivää.*

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .*
